וגו' [א]להביא חלב שעל גבי הדקין דברי רבי ישמעאל ר' עקיבא אומר [ב]להביא חלב שע"ג הקבה ורמינהי [ג]את החלב אשר עלי הקרב [ג]ר"ש אומר מה חלב המכסה את הקרב קרום ונקלף אף כל קרום ונקלף ר"ע אומר [ד]מה חלב המכסה את הקרב תותב קרום ונקלף אף כל תותב קרום ונקלף שלח רבין משמיה דר' יוחנן כך היא הצעה של משנה ואיפוך קמייתא מאי חזית דאפכת קמייתא איפוך בתרייתא שאני הכא כיון דקתני מה דווקא אי הכי כר' ישמעאל כר' עקיבא היא אמר רב נחמן בר יצחק שאמר משום אבותיו וליה לא ס"ל אמר רב [ו]חלב טהור סותם טמא אינו סותם ורב ששת אומר אחד זה ואחד זה סותם בעי רבי זירא חלב חיה מאי דוקא אמר חלב טהור סותם והאי נמי טהור הוא או דלמא משום דמהדק והאי לא מהדק אמר אביי מאי תיבעי ליה נהי דשרי באכילה [ה]אהדוקי לא מהדק ההוא נקב דסתמה חלב טמא דאתא לקמיה דרבא אמר רבא למאי ניחוש לה חדא דהא אמר רב ששת חלב טמא נמי סותם ועוד [י]התורה חסה על ממונם של ישראל א"ל רב פפא לרבא רב [ט]ואיסורא דאורייתא ואת אמרת התורה חסה על ממונן של ישראל מניומין כנדוקא איגלי ליה בסתקא דדובשא אתא לקמיה דרבא אמר רבא למאי ניחוש לה חדא [ם]דתנן [י]שלשה משקים אסורים משום גילוי היין והמים והחלב ושאר כל המשקים מותרים ועוד התורה חסה על ממונם של ישראל א"ל רב נחמן בר יצחק לרבא ר' שמעון וסכנת נפשות ואת אמרת התורה חסה על ממונם של ישראל רבי שמעון מאי היא דתניא חמשה אין בהם משום גילוי [י]ציר וחומץ שמן ודבש ומורייס ר"ש אומר אף הן יש בהן משום גילוי וא"ר שמעון אני ראיתי נחש ששתה [י]ציר בצידן אמרו לו שטיא הוה [י]ואין מביאין ראיה מן השוטים אמר ליה אודי לי מיהת בציר דהא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע ורבנן כי הוה להו גילויא שדו ליה בציר אמר ליה אודי לי מיהא בדבש דרבי שמעון בן אלעזר קאי כוותיה דתניא וכן היה ר"ש בן אלעזר אוסר [ס]בדבש אמר רב נחמן חלב העשוי ככובע אינו סותם היכא אמרי לה [פ]חיטי דכרכשא ואמרי לה [צ]טרפשא דליבא אמר רבא שמעית מיניה דרב נחמן תרתי חימצא חד סתים וחד לא סתים ולא ידענא הי מינייהו רב הונא בר חיננא ורב הונא בריה דרב נחמן אמר בר חימצא סתים חימצא לא סתים אמר רב טבות [ט]וסימניך יפה כח הבן מכח האב הי חימצא והי בר חימצא ת"ש דאמר רב נחמן אינהו מיכל אכלי

ולדידן

חלב שעל הדקין. לקמן (דף צג.) אמרינן ריש מעיא באמתא בעי גרירה והוו חלב שעל הדקין כשהמעים מתחילים לימשך מן הקיבה הוי חלב שעל הדקין אסור עד אמה לדברי רבי ישמעאל מפני שחלב שעל הקרב שקורין טיל"א מחובר בו והכתוב מרבהו בכלל מואת כל החלב[י] אבל חלב שעל הקיבה לרבי ישמעאל מותר והיינו מסייע כהני: **קרום ונקלף.** קרום דק יש עליו ונקלף הקרום מעל החלב שאינו אדוק בו כל כך: **אף כל קרום ונקלף.** והיינו[א] חלב שע"ג הקבה וכ"ש חלב שע"ג הדקין: **תותב.** היא שמלתו מתרגמינן היא תותביה (שמות כב). כשמלה הוא פרוש על הקרב וכן על הדקין כראשון אבל חלב הקבה אינו תותב אלא חתיכות חתיכות הוא אדוק ושעל הדקים מראשו והלאה היינו מן הכנתא כשמפרישין אותו מהן נשאר מן החלב [ב]אצלם ולאו תותב הוא אלא אדוק בהם: **כך היא הצעה של משנה.** כמו שהשבת ואיפוך קמייתא: **כיון דקתני מה חלב כו'.** שדורש את המקרא והולך לדקדק לומר קרום ונקלף ולומר תותב קרום ונקלף: **דווקא** [ג]**הוא.** ולא נחליף דברי[ד] של זה בזה: **אי הכי כר' ישמעאל.** בתמיה. הא דאמרת לעיל נהגו בו היתר כר' ישמעאל והא רבי עקיבא הוא דשרי ליה ולא רבי ישמעאל: **חלב טהור סותם.** כגון דקין שניקבו וחלב הכנתא סותם את הנקב כשרה דחלב טהור אדוק הוא מאד והוי סתימה מעלייתא: **טמא אינו סותם.** כגון כרס או המסס שניקב וחלב המכסה את הקרב סותמן אינה סתימה לפי שאינו חיבור אלא תותב: **חלב חיה.** המכסה את הקרב: **מהו.** שיסתום אם ניקב הכרס של חיה. ולהא דבעי הא בעיא לא אפשיט ליה אכתי טעמיה דרב מהו: **הא נמי טהור.** דלא אסר רחמנא אלא כל חלב שור וכשב ועז[ל]: **מהדק.** מחובר יפה בבשר: **התורה חסה כו'.** בתורת כהנים[מ] נפקא לן מוצוה הכהן ופנו את הבית בטרם יבא הכהן לראות את הנגע ולא יטמא וגו'[נ] א"ר מאיר וכי מה מטמא לו שאמרה תורה להמתין שלא יראה הכהן את הנגע ולא יאמר טמא עד שיהו הכלים נפנין וא"ת כלי עליו בגדיו ומתכת מטבילן והם טהורים ועל מה חסה תורה על כלי חרס ופכו שאין להן טהרה אלא שבירה וכל כך חסה תורה על ממונן של צרי עינים ק"ו על ממונן של צדיקים: **א"ל רב פפא לרבא רב.** כלומר הא רב דאמר לעיל טמא אינו סותם וטרפה איסורא דאורייתא היא ויש לנו לילך אחר המחמיר דקיימא לן (ע"ז ז.) בשל תורה הלך אחר המחמיר ואת אמרת כו': **כנדוקא.** מוכר כדים (פסחים דף ל.) שמעתי: **בסתקא.** כד של דבש: ר' שמעון אוסר לה משום גלוי כדלקמן וגלוי סכנת נפשות היא ויש לנו לילך אחר המחמיר: **אין בהן משום גלוי.** שאין נחש שותה מהם: [ע]**שוטה היה.** אותו נחש שאין שאר נחשים עושין כן: **בצידן.** [שם מקום]: **אמר ליה.** רבא לרב נחמן בר יצחק: **אודי לי מיהא.** על כרחך בציר דלא קיימא לן כיה כרבי שמעון: **דהא רב פפא כו'.** וכי היכי דבציר לית הלכתא כוותיה בדבש נמי לית הלכתא כוותיה: **כי הוי מיגלי להו גילויא.** מים או יין הוו שדו ליה בציר לפי שהציר שורף הארס ושוב אינו מזיק ושותין אותו גלוי: **אודי לי מיהא.** דבדבש הלכתא כוותיה דהא קאי רבי שמעון בן אלעזר כוותיה דר' שמעון סתמא הוא רבי שמעון בן יוחי: **חטי דכרכשא.** חלב שעל חלחולת המוליאה רעי שקורין טבחיי"א עשוי קרטין קרטין כעין חטים ואם ניקבה ואותו חלב סותמה [ד]לא מהני וטרפה וקרטין עגולין הן כמו כובע: **טרפשא דליבא.** שומן הלב עשוי ככובע והלב נחבא בו אינו סותם אם ניקב הלב או הריאה בסמוך לו והוא סותמו. והיינו טעמא דריאה הסרוכה בשומן הלב דאע"ג דהיינו רביתא ואגלו הוא גדל ולמטה מחיתוכא דאוני הוא טרפה דעל כרחך הריאה ניקבה שאין סירכא בלא נקב וסתימה זו אינה כלום: **חימצא ובר חימצא.** שניהם בחלב שעל הקיבה ולקמן מפרש להו: **סתים.** אם ניקבה הקיבה: **ולא ידענא.** רבא קאמר לה: **יפה כח הבן מכח האב.** ברייתא היא בשבועות בפרק כל הנשבעין (דף מח:) שהבן גובה בשבועה ושלא בשבועה והאב אינו גובה אלא בשבועה והתם מפרש לה: **אינהו.** בני א"י: **מיכל אכלי ליה.** דקסברי חלב טהור הוא:

ולדידן

להביא חלב שע"ג הדקין. לא היה צריך למיכתב (ויקרא ג) את החלב המכסה את הקרב דמואת כל החלב אשר על הקרב מרבינן אף שעל הדקין או שעל הקיבה לאידך ולמעט חלב שעל גבי דפנות כתביה כדדריש בתורת כהנים: **חלב** טהור סותם. לא איירי הכא בריאה וסומן סותמתה או נסרכה בסומן דפשיטא דטרפה דסתימה זו אינה כלום דאין סומן לריאה ואין זה סומן שלה ולא איירי הכא אלא כגון דקין שניקבו וחלב הכנתא סותם את הנקב שהוא סומן שלהם ותמיד שוכבים בו ואדוק הוא מאד והויא סתימה מעלייתא וחלב העשוי ככובע נמי דאצטריך למימר דאינו סותם היינו כגון טרפשא דליבא [ה] כדאמר לקמן שהן שם כל שעה אבל בריאה אין שום חלב סותם: **חלב** חיה מאי. נשאל לרבינו יצחק על מחט שנמצא בקורקבן וניקבה הכיס שלו וגם בשרו רק שהיה שומן סותם למעלה והתיר דלא מבעי לן הכא אלא חלב חיה שכנגדו בבהמה טמא אבל בחלב טהור דעוף שלא מצינו כנגדו טמא פשיטא דסותם דמיהדק שפיר: **רב** **ואיסורא דאורייתא** וכו'. כדרב פפא הלכה ומסתברא דרבא נמי חזר בו דקאמר לקמן משמיה דרב נחמן חימצא ובר חימצא חד סתים וחד לא סתים: **ושאר** כל המשקין מותרין. ואם תאמר כמאן הא אפילו רבנן דבסמוך לא שרו אלא חמשה ויש לומר דה"ה לכולן ואותן ה' דנקט משום דפליג רבי שמעון עלייהו אבל בשאר מודה:

כי

עין משפט נר מצוה

קכא א מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ט סמג לאוין קלח טוש"ע יו"ד סימן סד סעיף טו:

קכב ב מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף יד:

קכג ג טוש"ע שם סעיף ד:

קכד ד ה מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל"י סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מ [מו] סעיף א:

קכה ו ז ח מיי' פי"א מהל' רוצח הל"ז סמג עשין סג טור יו"ד סימן קטז:

קכו ט י מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל' י סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מו סעיף א [וסימן מ סעיף א]:

◆

רבינו גרשום

מאי מסייע כהני יותר מר' עקיבא: להביא חלב שעל גבי הדקין כלומר שאסור. ורמינהי את החלב המכסה את הקרב מה חלב המכסה את הקרב קרום ונקלף כו' וזהו חלב שעל גבי הקיבה קרום ויכול לקלפו אותו הקרום ביד. ר' עקיבא מה חלב המכסה כו' תותב קרום ונקלף כלומר וזהו חלב שעל גבי הדקין שאסור מהו לשון תותב שפרוס החלב על גבי הדקין כשמלה: ואיפוך קמייתא. כלומר אמור להביא חלב שעל הקיבה דברי ר' ישמעאל ר' עקיבא אומר להביא חלב שעל גבי הדקין: שאני הכא דקתני מה כלומר הכא קתני מה חלב ומה דווקא הוא. אי הכי ר' ישמעאל מיסר קא אסר ואנן אמרינן כהנים נהגו בו היתר (שאמר משום אבותיו). חלב טהור סותם כגון הררא דכנתא דמהדק כלומר במקום דחוק דמיהדק אבל חלב טמא שעל גבי הקרב לא מיהדק ולא סתים: חלב חיה מהו כלומר חלב שעל הכליות או חלב שעל גבי הקרב דחיה מהו. רב ואיסורא דאורייתא כלומר רב דאמר אינו סותם ואיסורא דאורייתא איסורא דטרפה. כנדוקא עושה דבש למכור בסתוקא דדובשא כלי. התורה חסה על ממונן של ישראל דכתיב עשה לך שתי חצוצרות כסף ולא של זהב. הציר והחומץ כלומר ציר שעושין אותו משומן דגים ומן חומץ: מורייס מוגלא בלשון לעז: ההוא שוטה הוה ששתה דבר שאינו מתוק: אודי לן מיהא בציר כו'. כלומר שרובו ציר שמרוב חימוצו שורף את הארס אם שתה בו. הודי ליה מיהא בדבש כלומר דיש בו משום

מסורת הש"ס

א) [נ"ל ואת כל החלב], ב) [גמ"א: את החלב המכסה את], ג) [נ"ל רבי ישמעאל וכן איתא בילקוט], ד) [ר"ה כ. ושם נסמן], ה) לעיל י. תרומות פ"ח מ"ד, ו) [תוספתא תרומות פ"ז ה"ג], ז) [שבת קד: נדה לו:], ח) [נ"ל הימלא ערוך], ט) [לקמן סג. שבועות מח.], י) [ויקרא ג], כ) כמ"א טיסף: חכמים, ל) [ויקרא ז], מ) [מגורע פרשה ה], נ) [ויקרא יד], ס) שהרי לדעת בה"ה עליו נעשור שהוא גר עין כדאיתא במדרש וכה אסר לו הבית מפי מהרש"ל, ע) [נ"ל אחר ד"ה בליידן].

◆

גליון הש"ס

גמ' ואיסורא דאורייתא ואת אמרת. לקמן דף עו ע"א:

◆

לעזי רש"י

טיל"א [טייל"א]. קרום.
טבחיי"א [טבחיא"ה]. פי-טבעת.

◆

מוסף רש"י

התורה חסה על ממונם של ישראל. דכתיב (ויקרא יד) וצוה הכהן ופנו את הבית, שלא יטמאו כלי חרס שבתוכו שאין להם טהרה במקוה (ר"ה כז. ובעי"ז יומא לט.).

◆

שיטה מקובצת

א] ונקלף והיינו נמי חלב שע"ג הקבה: ב] נשאר מן החלב אצלו ולאו תותב: ג] דוקא תנא דווקא הוא ולא תחליף דברי של זה בזה: ד] לא מהני וטרפה ואותן קרטין עגולין הן כמין כובע: ה] כדאמרי' לקמן שהוא שם כל שעה: